

V. Videnskabelig virksomhed

1. Arktisk Instituts virksomhed 1955

Ved årets begyndelse var de nødvendige installationer i Kraemer Hus så vidt fremskredne, at instituttets personale for alvor kunne gå i gang med de opgaver, der var fastlagt i statutterne. Den vigtigste opgave var at ordne og registrere de samlinger af bøger, avisudklip, arkivalia, fotografiske negativer, diapositiver og klichéer, der ved instituttets oprettelse var overført fra Ministeriet for Grønland og Det kongelige Bibliotek. Arbejdet hermed er skredet godt frem, og det kan forudses, at en væsentlig del af ovennævnte materiale vil blive registreret i løbet af 1956. Imidlertid har instituttet haft den glæde i årets løb at modtage ikke ubetydelige bidrag til arkivet, biblioteket

og billedsamlingen, og det har i visse tilfælde vist sig hensigtsmæssigt straks at tage fat på registreringen af dette materiale, (det gælder f.eks. Danmark-ekspeditionens arkiv) og udskyde andet, der måtte anses for mindre presserende.

Iøvrigt har instituttet i det forløbne år i henhold til dets statutter fungeret som oplysningscentral med hensyn til arktiske spørgsmål og besvaret talrige henvendelser fra såvel indland som udland, og har stået i kontakt med andre arktiske institutter og lignende institutioner. Andre af instituttets funktioner og øvrige virksomhed vil fremgå af nedenstående redegørelse for de enkelte afdelinger af Arktisk Institut.

Biblioteket

Det første problem, der meldte sig ved instituttets oprettelse, var at finde et hensigtsmæssigt katalogiseringssystem, der dels kunne benyttes til instituttets eget bibliotek, dels kunne anvendes ved registreringen af arktiske bøger i andre biblioteker med henblik på anlæggelsen af et arktisk central-kartotek. Da det viste sig upraktisk at benytte et af de gængse katalogiseringssystemer, henvendte man sig ved årets begyndelse til den sagkyndige på dette område i universitetsbibliotekets II. afd., bibliotekar, dr. phil. J. Prytz Johansen, der var så venlig at udarbejde et særligt system for Arktisk Institut. Til selve katalogiseringsarbejdet engageredes bibliotekar ved universitetsbibliotekets II. afd., cand. mag. S. A. Uhrenholt.

Da instituttets pengemidler i de første år hovedsagelig bør anvendes til det store registreringsarbejde, er indkøb af bøger indskrænket til de allernødvendigste værker, men takket være venner af instituttet, der har betænkt biblioteket med gaver, er dettes bogbestand vokset betydeligt i det forløbne år. Blandt gaverne er der igen i år særlig

grund til at fremhæve de to polarforskere, kaptajn Ejnar Mikkelsen og Peter Freuchen, der begge gentagne gange i årets løb har skænket et stort antal bøger, særtryk og tidsskrifter. Også fra Ministeriet for Grønland og Det kongelige Bibliotek har instituttet atter modtaget boggaver, af hvilke der særlig er grund til at nævne et næsten komplet sæt Meddelelser om Grønland fra Ministeriet for Grønland. Fra fru Thyra Larsen har instituttet haft den glæde at modtage et næsten fuldstændigt sæt af Det grønlandske Selskabs årsskrift samt flere af selskabets særskrifter og andre bøger. Fra Norsk Polarinstitut er som gave modtaget kortblade over Svalbard og Jan Mayen samt manglende hefter i instituttets publikationsserier, ligesom vi har fået tilsagn om for fremtiden at modtage disse vigtige publikationer. Gennem forfatteren Helge Ingstad har Norsk Polarklub skænket et antal årgange af Polarboken. Det skal endvidere nævnes, at Scott Polar Research Institute venligst sender Polar Record, og at instituttet fra Expéditions Polaires Françaises, Missions Paul-Emile Victor har modtaget

samtlige publikationer fra disse ekspeditioner. Dr. N. A. Mackintosh, Discovery Investigation, har skænket Falkland Islands Dependencies Survey nos. 1—11, og fra Department of Northern Affairs and National Resources, National Parks Branch, Canadian

Wildlife Service er modtaget 19 bulletins. Instituttet har endvidere modtaget boggaver fra følgende: Arkitekt Sven Fritz, skoledirektør Mikael Gam, oberst C. C. A. Gabel-Jørgensen og professor W. Thalbitzer.

Arkivet

Også arkivet har nydt godt af hr. Peter Freuchens gavmildhed, idet han i årets løb har sendt 12 pakker indeholdende breve og avisudklip. Viceadmiral A. H. Vedel har skænket 11 dagbøger fra Den østgrønlandske Ekspedition i 1891—92, af hvilke de otte er ført af viceadmiralens fader, daværende premierløjtnant H. Vedel, de tre af premierløjtnant C. Ryder. Endvidere fotokopier af dokumenter og kortskitser fundet af mr. G. Hattersly-Smith på Ellesmere Island i 1954. Fra direktør Ebbe Groes har instituttet modtaget en af ingeniør Einar Kranz håndskreven beretning om Bernburg ekspeditionen til Upernavik og Egedesminde distrikter i 1905. Arktisk Instituts forretningsfører, hr. Dan Møller, har skænket to manuskripter udfærdiget af hans svigerfader, afdøde skibsinspektør V. Thorsen. Det ene af disse er benævnt »Beretninger og Erindringer fra Sejladsen på Grønland med Sejlskib i Aarene 1885—95« og det andet »Beskrivelse af Besejlingen paa Grønland gennem 200 Aar i Aarene 1721—1930«. Fra hr. arkitekt Sven Fritz har instituttet foruden bøger modtaget manuskripter og noter vedrørende geofysiske emner udarbejdet af afdøde civilingeniør Søren Fritz, og fra hr. kollektør C. Wassmann dagbøger ført af hans fader,

afdøde pastor Knud Wassmann, samt professor Thalbitzers dagbog.

Den væsentligste tilvækst fik arkivet imidlertid i juni, da Danmark-ekspeditionens arkiv, der hidtil havde været opbevaret i Søkvæsthuset, blev overført til Arktisk Institut, hvor det er blevet installeret i et dertil indrettet værelse. Dette arkiv, der foruden dokumenter vedrørende Danmark-ekspeditionen 1906—08, omfatter bøger, sært tryk, avisudklip og fotografier, skyldes hovedsagelig afdøde løjtnant Chr. Bendix Thostrup, der med enestående energi og interesse har samlet alt, der har tilknytning til Østgrønland. I arkivet findes således også dokumenter vedrørende konebåds-ekspeditionen til Grønlands østkyst 1883—85, Østgrønlands ekspeditionen 1891—92 og Den danske litterære Grønlands-ekspedition i 1902—04.

Da det i 1956 er 50 år siden, Danmark-ekspeditionen startede, og da arkivet formentlig i den anledning bør være tilgængeligt, indstillede Arktisk Instituts arkivar, cand. mag. Bjarne Stocklund, sit registreringsarbejde med instituttets andre arkivalia for helt at hellige sig ordningen af Danmark-ekspeditionens arkiv.

Billedsamling

Et betydeligt og endnu ikke afsluttet arbejde er sat ind på at bringe orden i det meget store billedmateriale, der dels ved instituttets start blev overført fra Ministeriet for Grønland, dels er modtaget senere. Billedsamlingen omfatter foruden fotografier, plader og film, diapositiver, lithografier, tegninger og klichéer. Man har foreløbig koncentreret sig om de fotografiske negativer, diapositiver og klichéer, der alle nummereres og anbringes i let tilgængelige kasser, og sideløbende hermed skrives karto-

tekskort, der opstilles efter emner. Klichéer og diapositiver såvel i farver som sort-hvide, udlånes og har allerede været udlånt til foredrag, mens negativer ikke udlånes fra instituttet, men aftryk kan rekvireres til fremstillingsprisen.

Tilvæksten til billedsamlingen har i 1955 været betydelig, og instituttet er de mange tak skyldig, der har fulgt henstillingen om at skænke billeder dertil. Den største gave omfattede ca. 3000 negativer samt et stort antal aftryk, og en samling diapositiver

stammer fra den tidligere leder af den arktiske station i Godhavn, magister Morten P. Porsild. Disse negativer er særdeles værdifulde, da de er ledsaget af gode oplysninger. Billeder er også skænket af kaptajn Ejnar Mikkelsen (Østgrønland), grev Eigil Knuth (26 fotografier fra Dijmphä Ekspeditionen 1882), fru Thyra Larsen (Ivigut), viceadmiral A. H. Vedel (konebåds-ekspeditionen til Grønlands Østkyst 1883—85 og Øst-

grønlands-ekspeditionen 1891—92), meteorologisk institut (lithografier af nordlys), Kryolitselskabet Øresund A/S (lithografier og tegninger udført af H. Rink), lektor Aa. Nissen (Vestgrønland), professor W. Thalbitzer (Vestgrønland), fru Dagmar Rasmussen (2 fotografier af Knud Rasmussen), tegneren Leif Wegener (Nobiles sidste ekspedition) og kommandørkaptajn A. H. Lind (Pourquoi Pas's forlis).

Andre gaver

Foruden de ovennævnte har instituttet haft den glæde at modtage følgende gaver: Af direktør Fr. Acker et møblement bestående af et poleret bord, en sofa, to store og fire mindre polstrede stole. Grev Eigil Knuth har skænket en buste af løjtnant A. P. Hovgaard, en model af mindestenen for Danmark-ekspeditionen samt et stort indrammet

fotografi. Fra professorinde I. A. Steenberg har instituttet modtaget en samling kajakredskaber fra Grønland hjembragt af afd. borgmester i København H. C. V. Møller. Et andet sæt våben fra Vestgrønland, hjembragt af kommandør J. A. D. Bildsøe, er skænket af hans søn, kommandør H. G. Bildsøe.

Udlån af ekspeditionsudstyr

I maj 1955 overførtes Dansk Ekspeditionsfonds beholdning af ekspeditionsudstyr til Arktisk Institut, hvor der er indrettet to rum til dets fremtidige opbevaring. Udstyret, der bl. a. omfatter telte, soveposer, rygsække, beklædningsgenstande, geværer,

radiomateriale, fotografisk udstyr og videnskabelige instrumenter, kom straks i brug. Ialt 12 ekspeditioner lånte i 1955 udstyr, fortrinsvis telte, soveposer, geværer og fotografiapparater.

Møder

Kraemer Hus har i 1955 ved flere lejligheder været benyttet til møder. Arktisk Institut har holdt fire bestyrelsesmøder, og den 12. maj afholdtes et konstituerende rådsmøde, hvor viceadmiral A. H. Vedel valgtes med

akklamation til præsident for Arktisk Instituts råd. Kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland har holdt to møder og Det grønlandske Selskab, der har fast kontor i Kraemer Hus, 9 bestyrelsesmøder.

2. Vejrmeldetjenesten for Grønland 1955

Afdelingen har i 1955 beskæftiget sig med praktiske meteorologiske spørgsmål vedrørende Grønland, herunder stationernes forsyning med meteorologisk driftsmateriel m. v.

Overfladeobservationer, radiosonderinger, radiovindmålinger, almindelige højdevindmålinger samt isobservationer er indgået i det ved nationale og internationale aftaler fastsatte omfang.

Oversigter over issituationer ved et større

antal stationer er ligesom tidligere år udsendt 3 gange om ugen til brug for forskellige afdelinger under Ministeriet for Grønland og Den kgl. grønlandske Handel samt til andre i disse oplysninger interesserede selskaber og institutioner.

Den statistiske behandling af det hjemsendte observationsmateriale er blevet fortsat således, at sammenstillinger af vindhyppighed m. v. over 5-årsperioder kan udsendes i løbet af efteråret 1956.